

Landelijke clusteranalyse

Niky van Geffen, Kevin de Groot – CBS

16-11-2023

Inhoud

- Landelijke clusteranalyse
 - Opdracht en introductie
 - Methode
 - Resultaten
- Link met bestaanszekerheid
- Stellingen en discussie

Introductie

Introductie

- Middels een clusteranalyse inwonersgroeperingen in kaart brengen
- CBS eerder gedaan voor verschillende gemeentes, nu voor het eerst voor heel NL
- Samen in iteratief proces tot eindproduct komen

Methode

Clusteranalyse: Theorie

- Data mining tool
- Homogeniteit
(*gelijkenis*) binnen
groepen
- Heterogeniteit
(*verschil*) tussen de
groepen

Clusteranalyse: Praktijk

- Hoe meet je homogeniteit?
 - Mate van afstand tussen twee punten en groepen
- Moeilijk: Leeftijd en geslacht vergelijken?
 - Leeftijd is een schaal, geslacht heeft 2 (of meer) opties
- Ontzettend veel opties om dit samen te brengen
 - Verschillende manieren om afstand te meten
 - Gemeenschappelijke deler: Gewogen som van continu + categorisch
- Geïmplementeerd in verschillende algoritmes

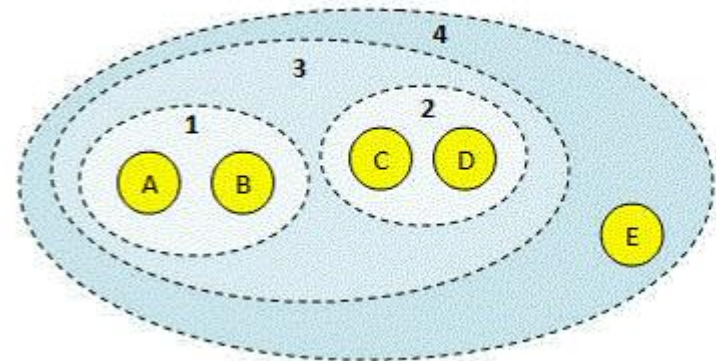
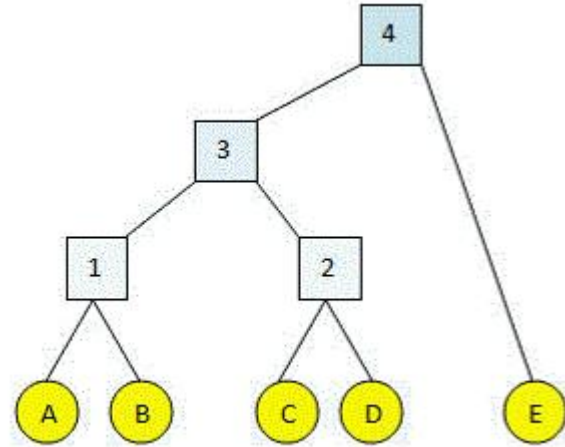
Clusteranalyse: Two-step

- Optie Two-Step in SPSS
 - Eerder gebruikt in (Stedelijk gebied) Eindhoven, Leiden, Heerlen, Groningen
- Kan omgaan met zowel categorische (bijv., m/v) als continue (bijv., lichaamslengte) variabelen
- Het kiest automatisch het optimale aantal clusters
- Kan met grote datasets omgaan

Clusteranalyse: Two-step

- Stap 1: Voeg de punten die dicht bij elkaar liggen alvast samen (Zo hoef je in stap 2 minder werk te doen)
- Stap 2: Gebruik single-linkage Hierarchical Clustering om de punten samen te voegen

Disclaimer

- Voorzichtigheid is gebaat bij dit soort onderzoek:
 - Oprekken naar grotere populatie is niet mogelijk
 - Gebruikte variabelen en methoden bepalend voor uitkomst analyse
 - De uitkomst is niet de enige manier om de populatie te verdelen
 - Groepen op basis van data: interpretatie op basis van mensen
 - iteratief proces

Lijst met variabelen

Demografische kenmerken:

- **Leeftijd**
- **Positie in huishouden** (Alleenstaand, partner, kind in huishouden, institutioneel huishouden, overig, onbekend)

Economische kenmerken:

- **Gestandaardiseerd Huishoudinkomen**
- **Vermogen van het huishouden exclusief woning**
- **Voornaamste inkomstenbron** (werknemer, zelfstandige, pensioen, uitkering, student, geen inkomen, onbekend)
- **Woningwaarde (WOZ)**
- **Hypotheek(schuld)**
- **Eigendom van het verblijfsobject** (Koopwoning, sociale huur, vrije huur, overig/onbekend)

Sociale kenmerken

- **Opleidingsniveau** (Laag, midden, hoog, onbekend)
- **Volgt momenteel een opleiding**

Resultaten

- **10 clusters gebaseerd op de kenmerken in de vorige slide**
 - Duidelijke splitsing van groepen mensen
- **Zie uitgebreidere resultaten in publicatie**

Resultaten

Jonge(re) clusters

Cluster 1:

- Kenmerken:
 - volgt een opleiding
 - alleenstaand of kind
 - Huurhuis (Sociaal of vrij)
 - scoort laag op huishoudinkomen en vermogen
- Kwam veel voor in:
 - Wageningen
 - Groningen
 - Delft
 - Maastricht
 - Leiden

Cluster 2:

- Kenmerken:
 - Volgt een opleiding
 - kind in huishouden
 - Koophuis
 - scoort hoog op huishoudinkomen, vermogen en restwaarde woning
- Kwam veel voor in:
 - Tubbergen
 - Dinkelland
 - Pijnacker-Nootdorp
 - Rozendaal
 - Urk

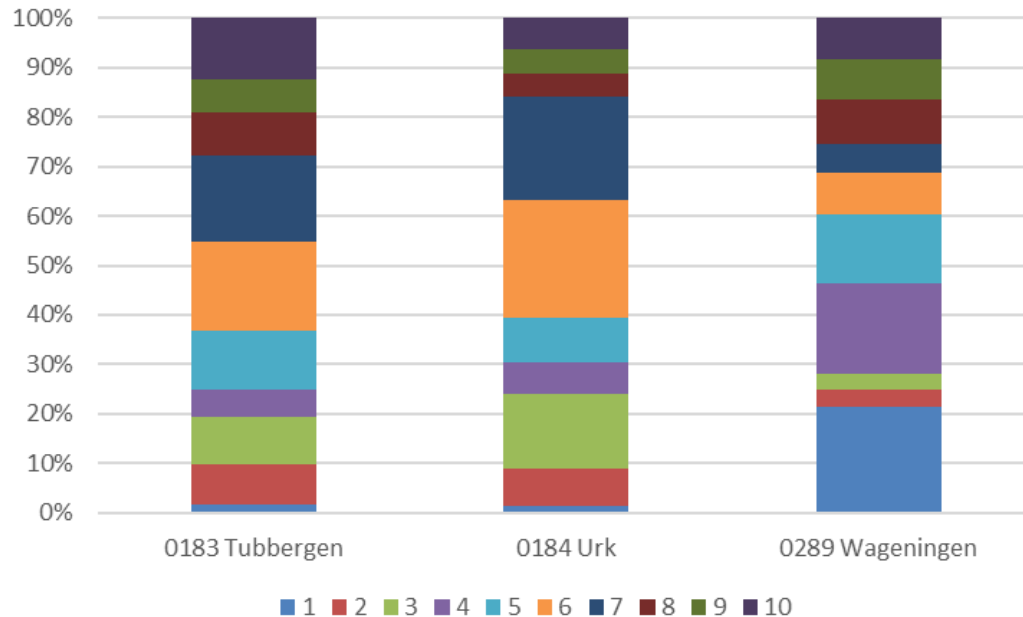
Cluster 3:

- Kenmerken:
 - Is werknemer
 - kind in huishouden
 - Koophuis
 - scoort hoog op huishoudinkomen, vermogen en restwaarde woning
- Kwam veel voor in:
 - Urk
 - Staphorst
 - Neder-Betuwe
 - Lopik
 - Bunschoten

Voorbeeldgemeentes – Jongere clusters

10 clusters pensioen

Huurders clusters

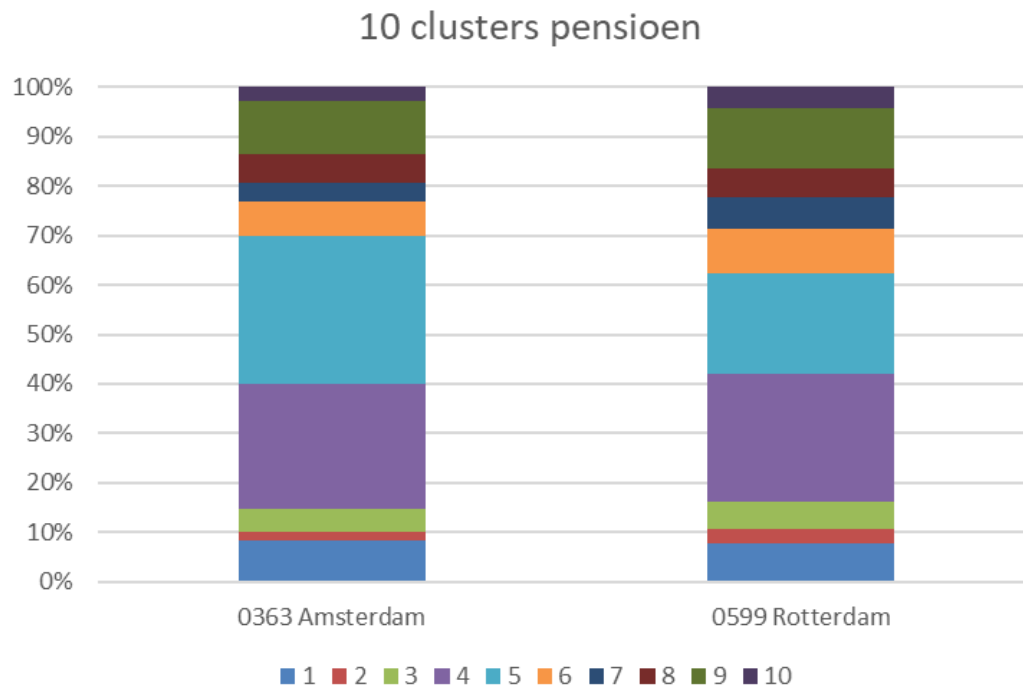
Cluster 4:

- Kenmerken:
 - Huurhuis (vooral sociaal)
 - Alleenstaand of partner
 - Werknemer of uitkering
 - Laag/midden opgeleid
 - scoort laag op huishoudinkomen en vermogen
- Kwam veel voor in:
 - Rotterdam
 - Amsterdam
 - Vlieland
 - Vaals
 - 's-Gravenhage

Cluster 5:

- Kenmerken:
 - Huurhuis (vrije sector) of koopwoning
 - Alleenstaand of partner
 - Werknemer
 - Midden/hoog opgeleid
 - scoort gemiddeld op huishoudinkomen en vermogen
- Kwam veel voor in:
 - Amsterdam
 - Utrecht
 - Vlieland
 - Diemen
 - Ameland

Voorbeeldgemeentes – Huurders clusters

Welvarende(re) clusters

Cluster 6:

- Kenmerken:
 - Koopwoning
 - Partner
 - Veel zelfstandigen
 - Opleiding gelijk verdeeld
 - scoort hoog op huishoudinkomen en vermogen
- Kwam veel voor in:
 - Urk
 - Rozendaal
 - Buren
 - Edam-Volendam
 - Ameland

Cluster 7:

- Kenmerken:
 - Koopwoning
 - Partner
 - Werknemer
 - Opleiding midden of onbekend
 - scoort hoog op huishoudinkomen en vermogen
- Kwam veel voor in:
 - Urk
 - Renswoude
 - Hardinxveld-Giessendam
 - Zwartewaterland
 - Bunschoten

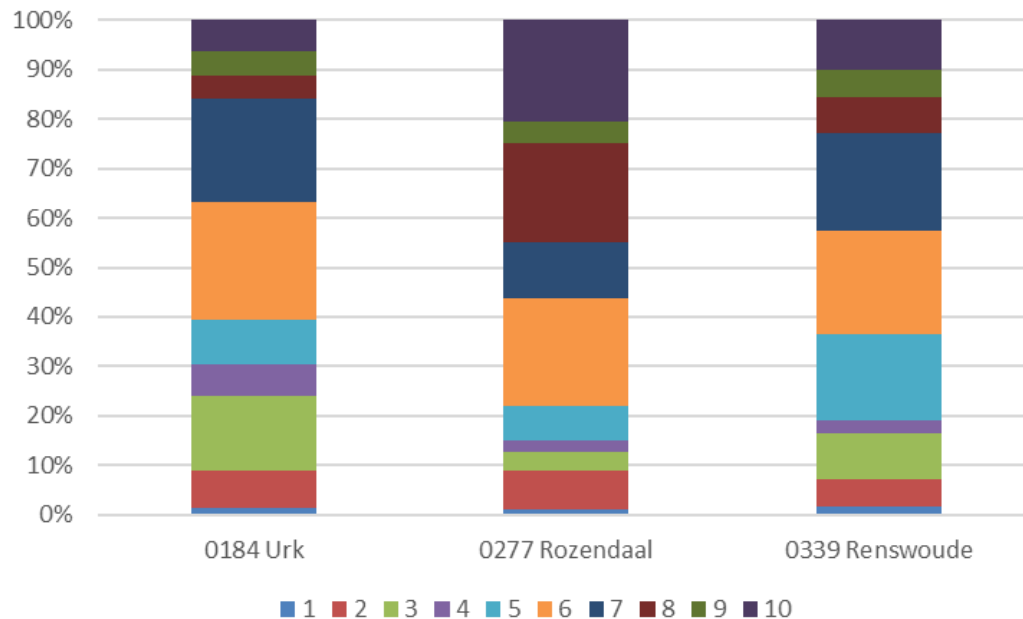
Cluster 8:

- Kenmerken:
 - Koopwoning
 - Partner
 - Werknemer
 - Hoog opgeleid
 - scoort hoog op huishoudinkomen en vermogen
- Kwam veel voor in:
 - Rozendaal
 - Oegstgeest
 - Bunnik
 - Houten
 - Pijnacker-Nootdorp

Voorbeeldgemeentes – Welvarend

10 clusters pensioen

Gepensioneerden

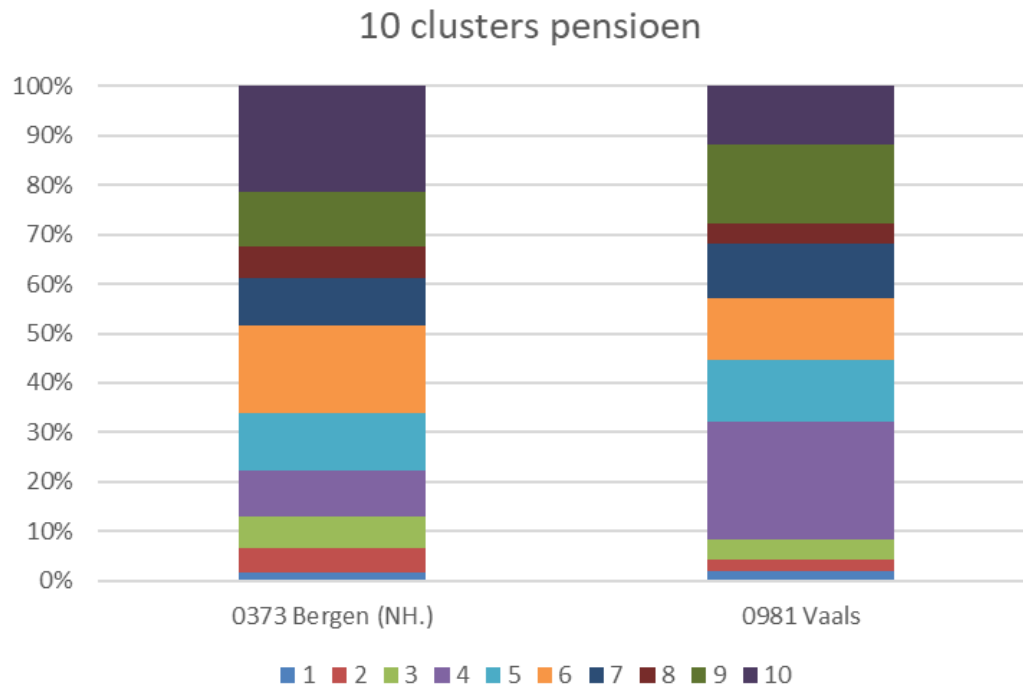
Cluster 9:

- Kenmerken:
 - Huurhuis (vooral sociaal)
 - Alleenstaand of partner
 - Pensioenuitkering
 - Opleiding veel onbekend
 - scoort laag op vermogen
- Kwam veel voor in:
 - Vaals
 - Ridderkerk
 - Harlingen
 - Vlaardingen
 - Rijswijk

Cluster 10:

- Kenmerken:
 - Koopwoning
 - Alleenstaand of partner
 - Pensioenuitkering
 - Opleiding veel onbekend
 - scoort hoog op vermogen en woningwaarde
- Kwam veel voor in:
 - Bergen (NH)
 - Veere
 - Rozendaal
 - Heiloo
 - Laren

Voorbeeldgemeentes – Gepensioneerden

Samenvatting

Jonge(re) clusters

Cluster 1: Studenten die niet meer thuis wonen of studenten/scholieren die nog thuis wonen in een minder welvarend gezin

Cluster 2: Studenten of scholieren die veelal nog bij hun welvarende ouders wonen

Cluster 3: Jong (24 jaar mediaan), toekomstige starter in de woningmarkt. Thuiswonend. Werknemer of student.

Cluster 4: Niet-welvarende mensen in (woningcorporatie) huurwoningen, naar verhouding weinig hoogopgeleiden, vaak uitkering

Cluster 5: Jan Modaal, 50-50 koop/huur, vaak alleenstaand

Cluster 6: Welvarend cluster met veel zelfstandigen

Cluster 7: Welvarende mensen in landelijke gemeentes (midden/onbekend opgeleid)

Cluster 8: Zeer welvarende, hoog opgeleide mensen

Cluster 9: Niet-welvarende pensionado's in huurwoning

Cluster 10: Welvarende pensionado's met een eigen woning en veel vermogen

Huurders clusters

Cluster 1: Studenten die niet meer thuis wonen of studenten/scholieren die nog thuis wonen in een minder welvarend gezin

Cluster 2: Studenten of scholieren die veelal nog bij hun welvarende ouders wonen

Cluster 3: Jong (24 jaar mediaan), toekomstige starter in de woningmarkt. Thuiswonend. Werknemer of student.

Cluster 4: Niet-welvarende mensen in (woningcorporatie) huurwoningen, naar verhouding weinig hoogopgeleiden, vaak uitkering

Cluster 5: Jan Modaal, 50-50 koop/huur, vaak alleenstaand

Cluster 6: Welvarend cluster met veel zelfstandigen

Cluster 7: Welvarende mensen in landelijke gemeentes (midden/onbekend opgeleid)

Cluster 8: Zeer welvarende, hoog opgeleide mensen

Cluster 9: Niet-welvarende pensionado's in huurwoning

Cluster 10: Welvarende pensionado's met een eigen woning en veel vermogen

Welvarende(re) clusters

Cluster 1: Studenten die niet meer thuis wonen of studenten/scholieren die nog thuis wonen in een minder welvarend gezin

Cluster 2: Studenten of scholieren die veelal nog bij hun welvarende ouders wonen

Cluster 3: Jong (24 jaar mediaan), toekomstige starter in de woningmarkt. Thuiswonend. Werknemer of student.

Cluster 4: Niet-welvarende mensen in (woningcorporatie) huurwoningen, naar verhouding weinig hoogopgeleiden, vaak uitkering

Cluster 5: Jan Modaal, 50-50 koop/huur, vaak alleenstaand

Cluster 6: Welvarend cluster met veel zelfstandigen

Cluster 7: Welvarende mensen in landelijke gemeentes (midden/onbekend opgeleid)

Cluster 8: Zeer welvarende, hoog opgeleide mensen

Cluster 9: Niet-welvarende pensionado's in huurwoning

Cluster 10: Welvarende pensionado's met een eigen woning en veel vermogen

Gepensioneerde clusters

Cluster 1: Studenten die niet meer thuis wonen of studenten/scholieren die nog thuis wonen in een minder welvarend gezin

Cluster 2: Studenten of scholieren die veelal nog bij hun welvarende ouders wonen

Cluster 3: Jong (24 jaar mediaan), toekomstige starter in de woningmarkt. Thuiswonend. Werknemer of student.

Cluster 4: Niet-welvarende mensen in (woningcorporatie) huurwoningen, naar verhouding weinig hoogopgeleiden, vaak uitkering

Cluster 5: Jan Modaal, 50-50 koop/huur, vaak alleenstaand

Cluster 6: Welvarend cluster met veel zelfstandigen

Cluster 7: Welvarende mensen in landelijke gemeentes (midden/onbekend opgeleid)

Cluster 8: Zeer welvarende, hoog opgeleide mensen

Cluster 9: Niet-welvarende pensionado's in huurwoning

Cluster 10: Welvarende pensionado's met een eigen woning en veel vermogen

Alle clusters

Cluster 1: Studenten die niet meer thuis wonen of studenten/scholieren die nog thuis wonen in een minder welvarend gezin

Cluster 2: Studenten of scholieren die veelal nog bij hun welvarende ouders wonen

Cluster 3: Jong (24 jaar mediaan), toekomstige starter in de woningmarkt. Thuiswonend. Werknemer of student.

Cluster 4: Niet-welvarende mensen in (woningcorporatie) huurwoningen, naar verhouding weinig hoogopgeleiden, vaak uitkering

Cluster 5: Jan Modaal, 50-50 koop/huur, vaak alleenstaand

Cluster 6: Welvarend cluster met veel zelfstandigen

Cluster 7: Welvarende mensen in landelijke gemeentes (midden/onbekend opgeleid)

Cluster 8: Zeer welvarende, hoog opgeleide mensen

Cluster 9: Niet-welvarende pensionado's in huurwoning

Cluster 10: Welvarende pensionado's met een eigen woning en veel vermogen

Conclusie

Conclusie

- Duidelijk en herkenbaar beeld van Nederlandse bevolking
 - Herkenbaar voor verschillende gemeentes (?)
 - Doorstroom vaak ook logisch (laag → laag meeste)
- Vervolgstappen

Discussie en stellingen

Stelling 1:

- Wat voor projecten rondom bestaanszekerheid zijn jullie mee bezig? En zien jullie raakvlakken met dit onderzoek?

Stelling 2:

- Bestaanszekerheid betekent niet voor iedereen hetzelfde; dit verschilt per levensfase/bevolkingsgroep.

Stelling 3:

- Zie onderstaand plaatje van de commissie sociaal minimum: De kern van bestaanszekerheid is financieel, dekt dit de lading?

Figuur 1.1 Bestaanszekerheid en financiële bestaanszekerheid, schematische weergave

